

EDUCACIÓ PER A LA TRANSFORMACIÓ EN CLAU FEMINISTA

**Estratègia General d'Educació per al Desenvolupament
COOPERACCIÓ 2011-2018**

(Document d'ús intern)

Barcelona, Març 2011.
(actualitzat a Abril 2016)

ÍNDEX

- 1. INTRODUCCIÓ**
- 2. ON SOM?**
 - 2.1. Repensant les nostres pràctiques en Educació per al Desenvolupament.**
 - 2.1.1 Què mirem des de la nostra experiència?**
 - 2.1.2. El context extern**
- 3. L'ESTRATÈGIA D'EDUCACIÓ PER A LA TRANSFORMACIÓ EN CLAU FEMINISTA" 2011-2018**
 - 3.1. Nous reptes del Pla Estratègic 2010-2018**
 - 3.2. Educació per a la transformació des d'una perspectiva feminista: marc teòric**
 - 3.3. Objectius, àrees i àmbits d'acció:**
 - 3.3.1. Objectius institucionals vinculats a l'estratègia**
 - 3.3.2. Aplicar l'Estratègia dins les Àrees d'Acció del Pla Estratègic.**
 - 3.3.3. Àmbits d'Acció (en base a dimensió de EpD)**
- 4. BIBLIOGRAFÍA**

1. INTRODUCCIÓ

L'estratègia del nostre treball en Educació per al Desenvolupament (EpD d'ara en endavant) és el resultat d'un intens procés de reflexió sobre la nostra tasca al Nord, per part de les persones que formem Cooperacció.

Aquesta reflexió és fruit del moment de canvi que viu l'organització quan l'any 2009 es va decidir fer un gir cap a l'especialització en gènere i desenvolupament i es va optar per una estratègia clara d'apoderament de les dones i igualtat de gènere.

El maig de 2009 a l'assemblea de socis/es, es va prendre la decisió de fer un gir en la nostra tasca diària cap a l'especialització en apoderament de dones i igualtat de gènere, des d'una perspectiva feminista. El setembre del mateix any es va començar a elaborar el nou Pla Estratègic 2010-2018, fruit d'aquesta decisió. A la assemblea de persones sòcies del 2013 vam decidir ampliar el termini del Pla i de les estratègies vinculades al mateix fins la fi del 2018.

L'aposta per a un treball des d'una perspectiva feminista, té implicacions més enllà de la revisió dels nostres programes o de la focalització de recursos i energies cap a un determinat tipus d'accions. L'estratègia actual s'enquadra en aquesta revisió.

Es tracta d'una estratègia que hem trigat gairebé un any en configurar atès que aquest procés ha format part de un pla estratègic més ampli. Per tal de definir els nostres objectius institucionals o les nostres àrees d'acció cal tenir en compte què volem, per a què ho volem i com analitzem la nostra tasca d'EpD des del feminisme. Per aquest motiu és important que aquests dos processos s'hagin portat a terme en paral·lel i hagin intercalat sessions específiques per reflexionar i elaborar l'estratègia de EpD amb altres sessions que formen part de l'elaboració del Pla Estratègic.

Un procés de canvi d'aquestes característiques requereix que definim noves àrees de treball, noves metodologies, noves aliances i, en definitiva, revisar les quatre dimensions d'organització (política, metodològica, personal i d'organització), d'acord amb l'aposta que ens hem plantejat com a organització. D'aquesta manera hem reflexionat, hem fet propostes i les hem ajustat tot revisant algunes coses anteriors i n'hem construït de noves, des de l'inici de l'elaboració del Pla Estratègic 2010-2018 fins l'actualitat, amb la intenció que al final d'aquest període puguem estar preparats/des com una organització pensada des de la pràctica i els valors del feminisme. Per tant, ens trobem en un procés que podem anomenar "de trànsit", de passar d'una missió a una raó de ser renovada i actualitzada, d'una visió del món a una altra tenyida pels interessos de les dones i el final de les desigualtats per raons de gènere. Això ens portarà a anar "experimentat" noves modalitats d'acció i de pràctica política, raó per la qual considerem aquest document com la base de la definició de la nostra estratègia per aquests anys tot i que pot ser revisada i enriquida.

Es tracta d'un document d'ús intern que podem compartir amb organitzacions socials, aliances i entitats col·laboradores, però no està pensat per ser difós extensament.

2. ON SOM?

El procés de reflexió i elaboració del Pla Estratègic 2010-2018 ha suposat repensar la nostra missió, els objectius institucionals i les àrees d'acció (línies estratègiques del pla), així com plantejar-nos quins àmbits de treball volem tocar, què significa cadascun d'ells i com es configuren en la pròpia estructura organitzativa.

El plantejament consisteix en deixar de pensar en una lògica Nord – Sud¹ o Cooperació Internacional – Educació per al Desenvolupament, com dos àmbits separats i diferenciats, tal com es feia fins ara, per passar a pensar en termes d'inclusió-exclusió seguint una lògica temàtica (escollida per definir les nostres àrees d'acció en l'actual Pla Estratègic) amb visió global, ja que les desigualtats i les relacions de poder es troben a tot arreu del món per igual per qüestions de gènere i, a nivell internacional, s'ha elaborat una agenda amb temes comuns.

D'altra banda, la lògica amb la qual es treballava fins el moment de la revisió estratègica i que és comú a moltes organitzacions, és una lògica que també afecta al tipus d'estructura organitzativa i dóna lloc a un plantejament d'equips configurats en departaments aïllats. Pensem que aquest plantejament s'hauria de modificar si volem treballar amb una lògica, no tant per àrees sinó en termes d'estratègia institucional, amb un sol equip que assumeixi diferents funcions i dinàmiques compartides a partir d'una nova proposta pensada en clau d'interconnexió (de les transformacions que volem generar des de la EpD) entre les societats d'aquí i les d'altres països, tenint en compte que cada vegada més el que passa a un lloc està interconnectat amb el que passa en un altre. Això suposa revisar també com ens structurem com a equip i com ens sentim part integrant d'una mateixa acció política.

És un llarg camí per construir atès que és evident que aquest canvi no es produirà de forma immediata i per tant cal *deconstruir* algunes dinàmiques per poder construir-ne de noves.

A Cooperacció ens plantegem des d'aquest sentit la necessitat de revisar la nostra experiència, fer un anàlisi del context i situar-la en el moment actual de construcció d'un nou projecte com a organització.

Hem de tenir en compte el bagatge i el coneixement de les nostres organitzacions sòcies, d'altres organitzacions de l'Estat espanyol i les propostes de

¹ Fins al moment de repensar l'estratègia a Cooperacció, s'anomenava "Accions al Nord" al departament vinculat a les accions d'Educació per al Desenvolupament.

feministes sobre els treball d'educació al desenvolupament per tal d'elaborar el projecte.

2.1. REPENSANT LES NOSTRES PRÀCTIQUES A EpD

Per definir una nova estratègia de EpD coherent i en sintonia amb la nostra visió i raó de ser, creiem que és imprescindible fer una avaluació sobre el treball dels últims anys a Cooperacció. Si tenim en compte la riquesa de les accions que s'han portat a terme durant aquest temps, que ens han aportat una àmplia experiència sobre diferents formes de plantejar la EpD, podem comprovar que no és una tasca gens fàcil.

Durant la revisió sobre les nostres tasques, hem anat obrint una sèrie d'espais de reflexió que ens permetessin elaborar una nova proposta. Per portar-ho a terme hem comptat amb les valuoses aportacions de persones i organitzacions que han treballat la EpD des d'una perspectiva de gènere. Encara que durant els últims anys la trajectòria de Cooperacció a EpD hagi estat influenciada pel feminisme, ens va semblar important el fet de comptar amb espais de reflexió analítica des d'altres mirades per tenir una base conceptual i d'anàlisi actualitzat sobre la EpD per poder dissenyar l'estratègia. Això ha suposat un enriquiment important en el procés de reflexió estratègica, el qual hem seguit per definir el pla actual.

2.1. 1. Què mirem de la nostra experiència?

Durant el procés de planificació, hem creat diferents espais on analitzem les nostres accions, l'estructura funcional dels últims anys encarregat del treball d'EpD i la seva ubicació en relació amb la resta de l'equip I, així com les oportunitats i els reptes del context actual. Aquestes són les reflexions de major interès que extraiem per definir una estratègia d'acord amb el Pla Estratègic 2010-2018:

- **Accions que hem realitzat i estructura d'equip**

L'exercici d'analitzar l'estructura del departament ens va permetre observar com s'havia format l'equip en base a les accions puntuals o oportunitats de projectes amb uns objectius clars en base a la concepció d'una estratègia institucional sobre Educació per al Desenvolupament.

Així, l'àrea contava fins aquest moment amb persones encarregades de:

- Sensibilització
- Formació i investigació
- Educació per al Desenvolupament
- Incidència política i mobilització social
- Vida associativa
- Programa *Estades solidàries*

Cal destacar que el tipus d'accions que realitzaven les responsables de EpD i Sensibilització i les seves funcions es confonien i no hi havia claredat sobre quines competències eren d'una o de l'altra. Aquestes situacions no succeeixen només a Cooperacció sinó que també té lloc a moltes altres organitzacions com indica la literatura existent sobre Educació al Desenvolupament².

Durant el procés de reflexió hem constatat que no es tenia un plantejament clar ni es tenia en compte tota la base conceptual produïda i consensuada sobre EpD per un sector ampli de la cooperació o en consonància amb les estratègies que tenen en l'actualitat algunes entitats financeres.

D'altra banda, en aquesta anàlisi hem vist l'àmplia gamma d'experiències i coneixements que ha generat Cooperacció en els darrers anys, a partir d'un ventall ric i variat d'accions com les que s'exposen a continuació:

- Pel que fa a la responsabilitat de **sensibilització**: accions formatives i de conscienciació, normalment dirigit a persones vinculades al sector, entitats públiques, funcionariat, personalitats del món de la política; i accions encaminades a generar diàleg entre la societat civil de Catalunya i dels països on té presència Cooperacció. Els formats són variats: fòrums sobre Drets Humans, jornades d'intercanvi d'experiències entre representats de societat civil dels països on treballem i de Catalunya, tallers formatius, sistematització de pràctiques o metodologies i la seva difusió, etc.
- Pel que fa a la responsabilitat d'**educació per al desenvolupament**: tota una sèrie d'accions dirigides al públic en general, la finalitat de les quals són informar i sensibilitzar a les persones sobre temes variats de desenvolupament com desigualtats de gènere, consum responsable, comerç internacional, sobirania alimentària, etc. Moltes d'aquestes accions han estat dissenyades dins del marc d'un programa finançat per la Diputació de Barcelona per cobrir la demanda d'activitats de sensibilització a nivell municipal (centres cívics, col·legis, funcionariat sota responsabilitat dels ajuntaments). S'han realitzat accions puntuals dirigides a aquest públic per generar debat i crear opinió pública sobre determinades qüestions relatives a processos de desenvolupament.
- Pel que fa a l'àmbit de **formació** en els darrers anys, es concentra l'activitat d'un màster virtual de gènere i desenvolupament i la formació a nivell intern de l'equip i persones sòcies (debats sobre feminisme i desenvolupament, generació de coneixements sobre aquest tema entre l'equip i base social), suport a programes formatius en països (per exemple, Diplomats de Gènere i Desenvolupament a Centreamèrica i El Salvador).
- Pel que fa a l'àmbit d'**incidència política i mobilització social**: s'emmarquen accions d'incidència en espais claus del sector dirigits a incidir en polítiques públiques de cooperació (LAFEDE.CAT, grup autonòmic CONGDE), participació a

² Interred Catalunya (2009). Educación para el Desarrollo con perspectiva de género: una apuesta local para el compromiso global. P.56

plataformes d'incidència sobre diferents temes (Plataforma 2015 i +) o xarxes que tenen l'objectiu de fer una incidència sobre un tema concret (OIDHACO: DDHH a Colòmbia; Grupo Sur: Polítiques de la UE i el seu impacte a Centreamèrica). En aquest mateix apartat es promouen i participen en campanyes dirigides a mobilitzar a la societat.

- Pel que fa a la responsabilitat de **Vida Associativa**, l'activitat principal és el treball d'incidència a nivell de consells municipals i la promoció de participació i impuls de la base social pròpia de l'organització que acompanya la seva activitat en els diferents territoris on s'ubiquen les persones sòcies actives. Aquestes accions no estan vinculades a l'àrea d'incidència i mobilització social.

Per acabar, existeix el Programa **Estades Solidàries**, que encara que a nivell orgànic no depengui d'aquesta àrea, sí que es tracta d'un programa que té com a objectiu conscienciar a persones, sobretot joves, a través d'estades formatives amb organitzacions socials de Cooperacció durant les vacances d'estiu. Tot i que la finalitat del programa consisteix en potenciar una consciència crítica sobre les desigualtats, a l'hora de fer l'anàlisi, aquesta iniciativa no estava vinculada al departament d'"Accions al Nord".

Tal com queda reflectit en aquest apartat, Cooperacció ha desplegat una activitat rica i intensa vinculada a allò que comprèn l'Educació per al Desenvolupament però no té una estratègia treballada en profunditat a nivell d'organització ni una estructura que faci referència a una estratègia d'aquestes característiques. Aquest tema s'ha avaluat com un factor d'impacte sobre els recursos de l'organització (més activitats de les que es podien permetre en relació amb els recursos disponibles destinats a aquest tipus d'accions i, d'altra banda, sobreestimació de persones amb relació a les accions). Ha resultat difícil valorar la relació entre l'energia i els recursos invertits en l'"Àrea d'Accions al Nord" i, en alguns casos, els resultats i el seu impacte (sobretot aquelles de sensibilització treballades de forma puntual amb un públic determinat).

- **Valoració general de la nostra activitat i premisses sobre el principal potencial que té Cooperacció en el treball en EpD:**

Per dissenyar una nova estratègia que sigui coherent amb la nova raó de ser i especialitat de l'organització, considerem que és important tenir en compte l'experiència acumulada i fer una valoració, la més objectiva possible, sobre quines han estat, fins al moment, les principals accions que ens han aportat un valor diferencial³. A més, creiem que en el futur podem seguir potenciant la nova raó de ser i els objectius institucionals.

Les principals valoracions durant el procés de reflexió que hem fet l'equip son:

³ Valor diferencial entès tant en termes de reconeixement per part d'altres organitzacions i entitats del sector com a nivell de resultats obtinguts.

- Accions d'**incidència en polítiques públiques de cooperació** (desenvolupades a Catalunya) i **incidència política** a través de la participació en algunes xarxes i plataformes:

En el primer cas hem obtingut resultats de gran interès per al sector, com per exemple un percentatge important de recursos per a l'estratègia d'apoderament de dones del Pla Director de l'Agència Catalana. Es va aconseguir a través d'una participació molt activa de Cooperacció a LAFEDE.CAT i al *Consell de Cooperació* de la Generalitat. En el segon cas, que es valora en relació amb la nostra especialitat, s'han pogut (i encara existeix una oportunitat) transmetre els interessos de les dones a algunes de les plataformes en les quals participem activament (com la Taula Catalana per Colòmbia o ODHACO). Tot i això, es va analitzar el baix impacte que s'ha obtingut en algunes plataformes en les quals s'ha invertit molta energia, a causa de la falta d'una estratègia clara d'incidència. Hauríem de valorar en quina d'elles hem de seguir o no participant i en quines podem influenciar per a la revisió de la seva activitat per tal d'aconseguir un major impacte. Pel que fa al treball en xarxa, considerem que hem desaprofitat o subestimat la nostra possible aportació i la importància que alguns d'aquests espais puguin tenir per a Cooperacció (com el cas de CONGDE, on els darrers anys hem participat de manera molt marginal i on ara és crucial que participem si volem tenir un paper rellevant en el sector en matèria de Gènere i Desenvolupament).

- Accions de **formació i generació de coneixement** en gènere i desenvolupament:

Abans de decidir-nos per l'especialització en apoderament de dones i igualtat de gènere, Cooperacció havia desenvolupat un ampli ventall d'accions formatives vinculades a temes de gènere i desenvolupament. L'èxit de moltes d'aquestes activitats van ser claus a l'hora de prendre la determinació d'arribar a ser una organització especialitzada en aquest tema.

La majoria d'aquestes accions s'han dirigit a la població relacionada amb el sector de cooperació (tant d'organitzacions com d'entitats públiques). Tot i que això ha provocat en algunes ocasions debat sobre si el paper d'una ONG ha de ser o no el de formar-ne d'altres, a Cooperacció considerem que, com actora de la societat civil organitzada, podem jugar aquest paper. Creiem que qualsevol organització de la societat civil està legitimada per generar coneixements en un tema determinat i ser reconeguda. En aquest sentit, pensem que les entitats financeres que compten amb convocatòries dirigides a ONGs on un dels objectius és el propi enfortiment de la organització (incloent-hi l'augment de capacitats per donar resposta a les desigualtats existents), poden perfectament considerar el suport a les organitzacions que millorin la seva pràctica i puguin aportar al conjunt del sector en un tema determinat. També considerem que els coneixements, el saber fer i l'experiència de tot tipus no s'ha de relegar només a l'àmbit acadèmic, al servei privat de consultories o altres tipus d'entitats de generació de coneixements (moltes vegades són més teòrics que pràctics), sinó que també és important la generació de coneixement des de la pràctica i des de l'experiència generada. Per últim, la nostra posició en aquest sentit és que el tema de gènere, vinculada a les accions de desenvolupament, que van més enllà dels coneixements teòrics o les experiències pràctiques, és una manera d'incidir en les pràctiques d'altres entitats i generar una conscienciació crítica a la part interna del

sector. En aquest sentit, podem promoure una formació especialitzada des de la nostra concepció d'Educació per al Desenvolupament. Una educació ha de servir per transformar, per aquest motiu parlem d'**Educació per a la Transformació**.

- Accions dirigides a la generació de **consciència crítica** i canvi de pràctiques de públics amb efecte multiplicador:

Des de fa anys hem organitzat jornades i fòrums sobre DDHH que han permès arribar a un públic determinat que pot generar un ampli efecte multiplicador (entitats públiques, organitzacions del sector, etc.) i valorem positivament el seu efecte perquè hem pogut veure com ha promogut aquesta població accions en favor dels temes plantejats en els espais.

- Accions de **sensibilització** dirigides al públic en general:

S'han realitzat a través d'activitats com exposicions, xerrades, tallers, etc de manera puntual amb una població amb la qual no s'ha mantingut el contacte posteriorment. Creiem que aquest tipus d'accions puntual han tingut un impacte menor atès que es van dissenyar com a accions puntuals sense que es donés una continuïtat amb el mateix tipus de públic. De la mateixa manera, es va valorar que aquest tipus d'accions requereixin una inversió molt gran, i en un moment en el qual els recursos de EpD estan disminuint, significa un gran aportament de recursos propis. Per tant, de cara als propers anys hem de valorar si volem seguir realitzant aquest tipus d'accions o no i si seguim fent-les, pensar en millor el disseny i els objectius. Tot i això, som conscients que pot generar més visibilitat a l'organització, sobretot a nivell municipal, i potenciar el compliment de requisits exigits per accedir a fons de cooperació dels ajuntaments.

Aquest tipus de decisió ha de ser presa tenint en compte les nostres capacitats reals, el tipus de públic al qual volem arribar i on volem fer l'esforç a l'hora de projectar-nos com a organització especialitzada en gènere i desenvolupament.

Atesa la capacitat i la mida de Cooperacció, creiem que arribar a un públic multiplicador pot ser molt més eficient que intentar arribar a la població en un sentit ampli (eficient si es consideren tant les nostres capacitats humanes i financeres com a nivell de resultat de canvi a la població a la qual es dirigeixen aquestes accions). Pensem que mantenir els esforços realitzats fins el moment per actuar més al nivell de canvis en pràctiques i polítiques públiques, que invertir en canvis en valors i actituds de la població en general, haurà de seguir sent, amb les capacitats actuals de l'organització i en un moment on cada vegada existeixen menys recursos per a la EpF, la nostra línia principal de treball. No obstant, és important mantenir aquelles accions dirigides a un tipus de persones que queden vinculades d'una manera o altra a l'organització (per exemple, el programa *Estades solidàries*).

Per últim, una altre dels potencials de Cooperacció és el fet de comptar amb persones sòcies molt compromeses i disposades a portar a terme accions en la seva àrea geogràfica o sector d'activitat, que s'han de tenir en compte a l'hora d'organitzar

actes de sensibilització que poden ser d'interès per a l'activitat i visibilitat de l'organització i és assumible a nivell dels costos i esforços que puguin generar.

2.1. 2. El Context Extern:

- **Principals dificultats que es presenten en relació al context actual:**

- La EpD és la línia que està més afectada per la crisi a les convocatòries públiques de cooperació al desenvolupament.
- Des de les administracions, es dóna suport a les iniciatives que no contempen una visió a llarg termini, amb el qual limita els objectius propis d'alguns àmbits de la EpD (sensibilització o conscienciació) i es contradia amb el que volem construir per al futur.

- **Oportunitats i qüestions del context que hem de tenir en compte en relació amb el nostre principal potencial:**

- Les principals agències de cooperació compten amb una estratègia de EpD d'acord amb el nostre plantejament (en relació amb els objectius que es pretenen i àmbits d'acció).
- Comptem amb organitzacions socials i aliances amb les quals podem treballar accions conjuntes i amb les quals es pot arribar a definir un treball de futur que també pugui influir en la manera que interactuem ("tu actues allà, jo actuo aquí", a "incidim conjuntament per promoure canvis").
- Cada vegada hi ha un major interès entre les organitzacions del sector i un altre tipus de població, en les qüestions de gènere i desenvolupament, més obertura cap al pensament feminista i una gran demanda per ampliar coneixements i experiència. No existeixen recursos adaptats a les necessitats i ritmes d'aquest tipus de població.
- Existeixen bones reflexions i anàlisis externs (encara que limitats) sobre com incorporar la perspectiva de gènere a la EpD, que no poden ser d'utilitat en el procés d'elaboració de la nostra nova estratègia.
- Existeix un tret important en l'àmbit de la investigació que alimenta la resta d'àmbits de la EpD en qüestions de gènere i desenvolupament. Com a organització especialitzada en aquest tema, podem generar coneixements i metodologies.
- L'actual crisi suposa una oportunitat per al treball en xarxa, les accions col·lectives i compartir recursos. Actuar més enllà dels interessos individuals pot generar un major impacte i ser un motor per generar activisme.

Per concloure aquest apartat, cal destacar que el fruit d'aquesta anàlisi i dels factors que es descriuen en els punts a seguir es deu a la necessitat de reestructurar i repensar el treball en Educació per al Desenvolupament i s'ha de desenvolupar una comprensió comú i conceptual sobre EpD en general i amb perspectiva de gènere en particular al interior de l'equip.

3. L'ESTRATÈGIA D'EDUCACIÓ PER A LA TRANSFORMACIÓ EN CLAU FEMINISTA" 2011-2018

De cara al futur, apart de tenir en compte el context extern i el context intern (anàlisi sobre la nostra trajectòria, el nostre potencial transformador i el nostre saber fer), hem de tenir en compte diversos factors:

- **L'adaptació al Pla Estratègic 2010-2018**, del qual l'estratègia actual és la part central. De fet, tot aquest exercici d'anàlisi i de repensar-nos com a organització, ens porta a plantejar que l'Educació per al Desenvolupament no ha de ser un departament o àrea de caràcter aïllat que generi accions en base a projectes específics, elaborats a partir de les oportunitats de finançament o amb l'objectiu de tenir en compte projecte de cooperació per exigència d'entitats financeres però no les accions suggerides per persones de l'organització vinculades a interessos de xarxes i plataformes que no s'adaptin als nostre objectius institucionals. Ha de ser una estratègia clara inserida en l'estratègia política general de l'acció organitzativa.
- Conèixer les **tendències de la EpD** en el sector: reconèixer el potencial polític i transformador de l'estratègia d'Educació per al Desenvolupament i conèixer la seva concepció teòrica i conceptual. En aquest sentit, ens ha semblat interessant compartir algun espai de reflexió i consulta amb altres organitzacions i persones expertes; recórrer a la literatura existent sobre el tema seleccionat per l'efecte; i conèixer les estratègies de les entitats col·laboradores.
- Comptar amb un **marc teòric** sobre el significat de l'Educació al Desenvolupament des d'una concepció feminista i des de la perspectiva de gènere. Això és imprescindible per poder comptar amb un posicionament sobre EpD i una comprensió comú i unificada amb la part interna de l'organització.
- El tipus de **capacitats i estructures** que hem desenvolupar per atendre a l'estratègia definida.

Tots aquests elements ens han ajudat a elaborar una estratègia en coherència amb el projecte d'organització d'especialització de Gènere i Desenvolupament, amb el context actual de crisi (on el treball d'Educació per al Desenvolupament és una dels més afectats) i amb les capacitats de Cooperacció. A continuació recollim els punts més rellevant relacionats amb l'adaptació al Pla Estratègic i a la nostra visió sobre la EpD des d'un enfocament feminista. Excloem d'aquest document tot el que fa referència a l'estructuració d'equip, ja que aquest treball es farà posteriorment a la definició de l'estratègia actual.

3.1. NOUS REPTES A LA LLUM DE L'ACTUAL PLA ESTRATÈGIC 2010-2018

Com he esmentat anteriorment, el procés de reflexió sobre l'estratègia de EpD es va produir en paral·lel al procés d'elaboració del propi Pla Estratègic. Els dos processos s'han anat autoalimentant, és a dir, un ha estat part de l'altre i viceversa.

No podem definir la nostra nova raó de ser i visió sense haver reflexionat sobre el nostre saber fer, la nostra història o el paper que volem jugar com quan definim els objectius institucionals. Aquestes reflexions i debats interns al servei de l'elaboració del pla estratègic 2010-2018, han servit tant per la definició de l'estratègia de la EpD com del pla. Quan vam pensar en quina lògica s'hauria de seguir per a la definició de les nostres àrees d'acció, també vam pensar en la seva aplicabilitat en els àmbits de la EpD. Tot això ha promogut que l'elaboració de l'estratègia s'hagi allargat en el temps i que la plantejem encara com un procés obert que pot anar canviant, alimentar-se de noves reflexions i ajustar-se a les capacitats, els recursos i les tendències, a mesura que el context avança. Cal tenir en compte a tot hora la concepció des del feminisme.

- **Raó de ser (missió) i àrees d'acció del Pla Estratègic 2010-2018:**

L'estratègia d'educació per al Desenvolupament ha de correspondre's a la nostra raó de ser i, durant els propers anys, amb les àrees d'acció plantejades al Pla Estratègic 2010-2018:

Raó de ser:

Contribuir des d'una perspectiva feminista⁴ a l'apoderament de les dones, al ple exercici dels seus Drets humans i a l'assoliment de la igualtat de gènere com a condicions imprescindibles per aconseguir la justícia social, el desenvolupament humà sostenible i la pau.

Som conscients de què el nou reconeixement i el ple exercici dels Drets Humans de les dones i la desigualtat entre dones i homes en l'accés als recursos i el poder constitueixen grans obstacles per a l'assoliment de la justícia i la pau al món, així com per al desenvolupament d'autèntiques democràcies. Per aquest motiu, ens proposem treballar per contribuir a superar totes les formes de desigualtat existents entre les dones i els homes, i acabar amb els obstacles que impedeixen a les dones el ple exercici dels seus Drets Humans mitjançant l'impuls de valors, concepcions polítiques i pràctiques socials que apunten cap a la igualtat de gènere des del nivell local fins al global.

⁴ El feminisme és una **proposta política** sustentada en la voluntat de suprimir tot tipus d'opressió contra les dones. És així mateix una **teoria de canvi social** que incorpora el concepte de "gènere" com a categoria d'anàlisi de les relacions entre homes i dones a qualsevol cultura i societat. És també un **moviment social** integrat per dones organitzades en una gran diversitat d'entitats, que tenen en comú l'objectiu de transformar les relacions de desigualtat entre dones i homes i utilitzar estratègies múltiples per canviar la condició i posició de les dones i el model imperant que genera desigualtats i injustícies.

Treballem a partir de les propostes de les organitzacions feministes i de dones amb les quals compartim l'enfocament que només mitjançant l'apoderament de les dones s'aconseguirà avançar en l'exercici dels seus drets i en la igualtat de gènere i donar-li's suport en els seus esforços per superar la distribució desigual de recursos i poder entre dones i homes que impedeix l'assoliment del desenvolupament humà i la justícia social. Impulsarem accions de cooperació internacional, incidència i educació per al desenvolupament a favor dels drets de les dones i la igualtat de gènere.

Àrees d'Acció:

Són set àrees d'acció definides per aquest període; de les quals cinc les enquadrem a la nostra activitat cap a fora i les dues restants pertanyen a àrees relacionades al treball intern:

Àrees externes:

- *Dones lliures de violències*: des de la perspectiva de violències múltiples, incloent-hi les violències contra les dones en situació de conflicte armat;
- *Autonomia del Cos i Sexualitats*: entès com la clau dels drets sexuals i reproductius i diversitat sexual i de gènere.
- *Igualtat de Gènere a les Polítiques Públiques*: engloba diferents accions d'incidència en polítiques, així com la participació política de les dones i la generació d'aliances amb mecanismes d'igualtat, entre d'altres.
- *Ciutadania Econòmica de les Dones*: inclou temes que van des d'accions d'apoderament econòmic per a les dones a temes lligats a diferents propostes des de l'economia feminista.
- *Diàlegs i sabers de les dones*: accions de conscienciació i formació sobre temes relacionats amb qüestions de Gènere i Desenvolupament i intercanvi d'experiències i saber, entre d'altres.

Es treballaran de forma transversal els aspectes relacionats amb l'enfortiment del moviment feminista i de dones i de les seves capacitats, així com la promoció de la seva participació política i social.

Aquestes àrees s'han definit en base a blocs temàtics que ens permetran tenir un marc d'actuació en el qual emmarcaran les accions en el passat anomenades del Nord i del Sud. En algun cas, pel que fa a la EpD, aquestes àrees marcaran el tema a tractar i en altres casos l'acció en sí mateixa, com s'explicarà més endavant.

Àrees internes:

- *Transformació del model de treball cap a una estratègia d'igualtat i apoderament de l'equip.*
- *Desenvolupament de la base social i pràctica associativa.*

Les dues àrees internes s'enquadren en una estratègia de canvi d'organització en favor de la igualtat. Creiem que la pròpia acció de EpD ha de servir també per apoderar l'equip, promoure l'aprenentatge i aportar a una consciència crítica que ens permeti generar activisme. En aquest sentit, l'estratègia de EpD ha d'abordar accions per al propi equip i base social

Com veurem en el punt 4 de l'estratègia, els àmbits a desenvolupar aportaran a la construcció d'aquestes àrees de diferents maneres, tant de forma específica com de

forma transversal (és el cas de la generació de coneixements en Gènere i Desenvolupament que s'alimenta tant de les accions realitzades a cada àrea com d'aportar quelcom a la seva construcció).

3.2. EDUCACIÓ PER A LA TRANSFORMACIÓ DES D'UNA PERSPECTIVA FEMINISTA: MARC TEÒRIC

Quan vam començar la nostra reflexió sobre què entenem per Educació per al Desenvolupament i, a partir de la revisió de la literatura especialitzada, vam acordar la definició següent presa d'Immaculada Cabello⁵. *"L'Educació per al Desenvolupament fa referència a un procés educatiu encaminat a generar consciència crítica sobre la realitat mundial i a facilitar eines per a la participació i la transformació social en claus de justícia i solidaritat. L'Educació per al Desenvolupament pretén construir una ciutadania global crítica, políticament activa i socialment compromesa amb un desenvolupament humà just i igualitari per a totes les comunitats del planeta"*.

Pel que a aquesta primera definició, vam elaborar una forma pròpia d'entendre-la, des dels feminismes. Des de la lectura de la literatura existent i a partir del diàleg amb diverses feministes i organitzacions amb les quals establim aliances, recollim les següents reflexions que ens ajuden a generar posicions i una visió compartida:

- **És una estratègia socioeducativa i política encaminada a generar consciència crítica i accions per a la transformació.**

L'Educació per al Desenvolupament és una **estratègia socioeducativa** perquè respon a una metodologia i pràctica pedagògica encaminada a generar consciència crítica i debat sobre el context social i els models de desenvolupament; i és una **estratègia política** perquè està basada en una proposta teòrico-política que ha desentranat els mecanismes de la desigualtat de gènere i ha influït en altres corrents de pensament i acció política dirigida a promoure canvis per a la transformació social. També és política perquè és una pràctica de transformació social que fomenta canvis en polítiques, pràctiques, actituds crítiques i de corresponsabilitat, valors, creences, així com promoure la participació activa de la ciutadania per al canvi social.

- **El feminisme ens permet fer una proposta e EpD en clau d'inclusió-exclusió⁶**

Des de la teoria feminista s'ha incorporat la visió inclusió-exclusió quan s'ha tingut clar que la realitat d'exclusió de les dones es comparteix a tot arreu del món i mentre existeixi una dona que segueixi sent maltractada, subordinada, violada o no reconeguda, la lluita feminista no acabarà perquè això afecta a totes. Això ha permès al feminisme seguir accionant des de diversos grups i col·lectius amb agendes i reivindicacions comunes a nivell global.

⁵ CABELLO, Inmaculada (2009), p.12

⁶ Proposta extreta de Interred Catalunya (2009). Educación para el Desarrollo con perspectiva de género: una apuesta local para el compromiso global. p. 56-57.

També permet trencar la lògica Nord-Sud, cooperació al desenvolupament, educació per al desenvolupament, com àmbits separats i diferenciats perquè les desigualtats i les exclusions existeixen a tot el món i estan interconnectades.

- **És promotora d'una ciutadania crítica i responsable a nivell personal i col·lectiu**

El terme ciutadania està intrínscament lligat a l'exercici dels drets, a la participació i al poder. Quan parlem de ciutadania en aquest sentit, estem parlant tant de la seva dimensió individual (conscienciació de les persones com aquelles subjectes de drets i capacitats, incloent-hi el poder de decisió), com la seva dimensió col·lectiva. La idea que s'extreu, des del punt de vista de la EpD és que "tots els drets estan forçosament relacionats amb responsabilitats que formen la xarxa de connexions i obligacions morals que cohesionen la societat⁷". Les responsabilitats d'aquests drets passen per totes les persones i societats i, en especial, sobre els governs, altres institucions formals i les pròpies organitzacions socials.

Per tant, el terme ciutadania, des de la seva vessant col·lectiva, també contempla el generar consciència crítica a las organitzacions i institucions formals per què revisin des de l'interior, ja que sinó podran estar promovent, sense voler-ho, desigualtats a l'interior i a partir de les seves accions.

D'aquesta manera, la EpD genera una ciutadania compromesa a nivell personal i col·lectiu amb la transformació de la realitat. És una educació orientada cap al compromís i la acció, des de la coherència i la corresponsabilitat, amb la transformació de la realitat local i global interconnectades, ja que unes promouen les altres (els canvis locals tenen implicacions globals i els canvis globals impacten en les realitats locals). També tenen presents els canvis necessaris a les institucions formals i informals (estats, esglésies, mercats). Per aquest motiu, les accions de EpD poden ser destinades tant a les persones com a les institucions.

En el mateix sentit, podem dir que la pròpia acció de EpD ens col·loca en la posició de ciutadans/es a l'interior de les organitzacions socials quan contempen un dels seus àmbits com el d'incidència política, és a dir, el fet d'exigir, denunciar i controlar a les institucions en la seva responsabilitat amb els DDHH de les persones i els pobles.

- **La interseccionalitat i el maneig de la diversitat des d'una perspectiva feminista:**

Un element important que aporta el feminisme és la promoció i el respecte de la diversitat que s'entén com una defensa político-democràtica de la diversitat. En aquest cas, la diferència de sexes, opció sexual, edat, cultura, etc. no justifica la desigualtat d'estatus social, cultural, econòmic o polític, de la mateixa manera que les diferents creences, valors o formes de vida, tampoc justifiquen un tracte desigual o

⁷ Green, Duncan, 2008. De la pobresa al poder. Citado por Ramil Paz, Estrella, 2009, . *Exigimos justicia: "Redistribuyendo el poder y redefiniendo la ciudadanía desde las mujeres"*. Serie Cuadernos temáticos para el cambio n. 4. Barcelona: Intermón Oxfam, p. 30

discriminatori. Això deixa de manifest que la lluita és contra les desigualtat, no contra les diferències.

Des de l'Educació per al Desenvolupament s'ha d'impulsar un enfocament de Drets Humans (individuals i col·lectius) més enllà de l'enfocament de pobresa. Parlar des de l'enfocament de drets, significa situar a les persones i pobles com a subjectes plens dels mateixos. També s'ha de transmetre la importància de la participació i la implicació política i social en processos de transformació que permetin canvis estructural, així com desenvolupar les condicions necessàries que requereixin la implementació efectiva dels Drets Humans de les dones, d'acord amb cada context polític, econòmic, cultural i social.

Prenent com a punt de partida aquests elements, les nostres estratègies han d'incloure, de manera imprescindible, l'obligació i la responsabilitat en el **posicionament, la denúncia i la defensa** dels drets de les dones i advocar per la igualtat de gènere tot visibilitzant la impossibilitat de la creació de societats més justes.

Tot això inclou també la tasta d'incidència i la podem fer a les organitzacions aliades en les quals creiem, podem i hem de fer incidència en relació al tracte de les qüestions de gènere (ja sigui a les organitzacions que per raons de cultura sobreposen els drets col·lectius als individuals, en casos on encara existeix ceguesa o passivitat al respecte). No hem de considerar això, en alguns casos, com ingerència, tal com expressen Maria Viadero i Jesús González de Mugarik Gabe⁸ a partir de la seva experiència amb pobles indígenes, on moltes vegades es nombra la ingerència a casos d'incidència. Això es pot portar a terme a qualsevol tipus d'organització, ja que les resistències encara són elevades.

- **L'educació per al desenvolupament com a procés:**

L'Educació per al Desenvolupament ha de ser concebuda com a un procés generador de transformació amb un compromís polític clar i anar molt més enllà del projecte. L'Educació per al Desenvolupament com a constructora de consciència crítica, té un paper de facilitadora i animadora del debat, de suport a la generació de nous paradigmes i noves actuacions que tinguin en compte la defensa de la diversitat i la igualtat de gènere com a fets necessaris i imprescindibles. També han de tenir en compte les propostes generades des del pensament i les pràctiques feministes per a la construcció d'un món més just i per a la transformació del model existent. La EpD com a procés és viva, dinàmica i necessitar estar en revisió constant per respondre a la canviant realitat social, cultural, econòmica i política.

⁸ González Pazos, Jesús y Viadero Acha, María. Equidad de género y pueblos indígenas desde la perspectiva de la Educación para el Desarrollo. En: Género en la Educación para el Desarrollo. Abriendo la mirada a la Interculturalidad, Pueblos indígenas, Soberanía alimentaria y Educación para la Paz. ACSUR, HEGO, Octubre 2010.

A partir de tota aquesta concepció, entenem la nostra estratègia d'Educació per al Desenvolupament com una proposta d'Educació per a la Transformació, que es defineix de la manera següent:

"Una estratègia socioeducativa i política, promotora d'una ciutadania crítica i responsable amb les desigualtats de gènere, a nivell personal i col·lectiu. Una estratègia capaç de generar consciència crítica sobre la realitat mundial i promoure accions per a la transformació de les polítiques, pràctiques i valors que mantenen i reproduïxen l'actual sistema de valors generat per un model neoliberal i patriarcal".

3.3. OBJECTIUS, ÀREES I ÀMBITS D'ACCIÓ

Abordar una Estratègia d'**Educació per a la Transformació en clau feminista**, passa primer per la necessitat d'aprofundir de manera permanent en els canvis de context, els posicionaments feministes en relació amb el mateix i les tendències en l'agenda global de les dones que, en definitiva, sustenta la nostra base de treball. Aquesta reflexió es va fer quan vam definir les Àrees d'Acció de l'actual Pla Estratègic i, en part, va ser el que ens va portar a decidir-nos a trencar amb la lògica Nord-Sud; Cooperació Internacional-Educació per al Desenvolupament, tal com hem explicat anteriorment.

També passa per promoure en tots els **àmbits de la EpD**⁹ que treballem, així com en les seves accions, metodologies i temàtiques, una visió i anàlisi crítica de la realitat encaminada a visibilitzar i analitzar les desigualtats en clau de gènere.

Així mateix, podran generar processos d'apoderament de les persones, enfortir les seves capacitats individuals i col·lectives i promoure la seva autonomia per decidir, opinar, participar i aportar al procés de construcció de ciutadania des de la coherència i la corresponsabilitat. A més, implica incidir per al canvi i mobilitzar per a la denúncia a les institucions i al model econòmic, social i polític que promouen a favor de la igualtat efectiva entre les persones des de la seva diversitat i diferència sexual.

A partir d'aquest plantejament, la nostra estratègia actual d'Educació per a la Transformació, ens ha portat a definir alguns dels Objectius Institucionals del Pla 2010-2018 i analitzar la seva interacció amb les Àrees d'Acció definides en el Pla Estratègic i els diferents àmbits que solen considerar-se dins de l'Educació per al Desenvolupament.

⁹ Algunes organitzacions i entitats parlen de dimensions. Ens referim als àmbits de: Sensibilització, Educació-Formació sobre Desenvolupament; Investigació per al Desenvolupament i Incidència Política i Mobilització Social.

3.3.1 OBJECTIUS INSTITUCIONALS VINCULATS A L'ESTRATÈGIA:

En relació al nostre saber fer cap a fora:

- Participar, juntament a altres organitzacions i plataformes afins als nostres principis en accions dirigides a promoure canvis al sistema actual polític i econòmic cap a models més justos, equitatius i democràtics.
- Construir aliances amb el moviment feminista, organitzacions de dones i altres actors socials per promoure polítiques, pràctiques, comportaments i valors que incloguin la realitat de les dones en situació d'opressió.
- Contribuir a promoure, visibilitzar i reconèixer les propostes d'organitzacions feministes i de dones per a la construcció d'un nou contracte social i nous paradigmes polítics i econòmics.
- Fomentar accions de denúncia i fer propostes de transformació sobre les institucions formals i informals que creen i reproduïxen les desigualtats per motius de gènere.
- Promoure el desenvolupament d'una consciència crítica de la ciutadania sobre els factors que generen desigualtats de gènere, així com fomentar la seva mobilització per el canvi.
- Contribuir a la construcció de capacitats en el sector de la cooperació internacional en relació a les qüestions d'igualtat de gènere i apoderament de les dones a partir d'accions de generació del coneixement i investigació en gènere i desenvolupament.

En relació al nostre saber fer intern:

- Generar canvis en la cultura d'organització de Cooperacció i eliminant les desigualtats de gènere en el funcionament de l'organització i promoure la consciència feminista i les capacitats per a un efectiu *mainstreaming* de gènere en el saber fer de l'organització.
- Promoure una pràctica associativa, en coherència amb la missió i els objectius de l'organització, basada en la participació i en la construcció d'una base social crítica amb el actual model social, polític i econòmic, capaç d'aportar al debat sobre una cooperació transformada que situa l'apoderament de les dones i la igualtat de gènere al centre de la seva acció.

3.3.2. ADAPTACIÓ DE L'ESTRATÈGIA A LES ÀREES D'ACCIÓ DEL PLA ESTRATÈGIC:

A partir de les **cinc àrees d'acció externes** que plantegem al Pla Estratègic, hem vist que les accions d'Educació per a la Transformació s'adaptarien de la manera següent:

- **Diàlegs i Sabers de les Dones:** Consisteix en tot tipus d'accions basades en el saber que moltes feministes i dones del món aporten al desenvolupament i que es concretaran a l'àmbit de **Generació de Coneixements en Estratègies i Pensament Feminista** i en el què fa referència a **Gènere i Desenvolupament**. Està format per

accions de formació, investigació i diàleg entre feministes i dones de diferents països per tal d'enriquir les seves experiències, difondre les seves propostes i influenciar les accions per a la transformació social. També són accions encaminades a promoure **coneixement i reconeixement mutu, generar relacions de respecte i horitzontalitat i establir aliances.**

- ***Igualtat de Gènere a les Polítiques Públiques:*** treballem aquesta àrea d'acció a partir del nostre treball d'incidència a espai com LAFEDE.CAT, la CONGDE o els Consells de Cooperació en els quals participem. També promovem i participem en accions col·lectives com mobilitzacions incidint directament en les polítiques de cooperació i influint les agendes d'aquests espais i dels actors que la formen.

El paper que hem jugat en alguns d'aquests espais ha sigut molt important en els darrers anys. Per al període 2010-2018 creiem que hem de seguir potenciant i ampliant i esforçar-nos per tenir més presència en espais claus de la Coordinadora Estatal de ONGs a partir del grup d'autòniques i el grup de gènere. També augmentarem la nostra participació en espais de diàleg i intercanvi on puguem influenciar a líders d'opinió o entitats públiques que executen o planifiquen les polítiques, com per exemple els Diàlegs Consonants, espais de presentació de plans, espais de debat de parlamentaris/es. Encara queda molt per aportar sobre gènere i desenvolupament i sobre les propostes feministes al desenvolupament en tots aquests espais i s'ha de reforçar aquest tema en tot tipus de diàlegs.

Tant en uns com en els altres es promou de forma directa o indirecta l'**ampliació de discursos cap a la igualtat de gènere i/o accions** encaminades a aquest objectiu.

Les altres tres àrees d'acció externa són: ***Dones Lliures de Violències, Ciutadania Econòmica de les Dones i Autonomia del Cos i Sexualitats,*** serviran per alimentar, des dels diferents temes que tracten i els seus formats diferents, gran part de les temàtiques a tractar en les accions incloses en els diferents àmbits de l'estratègia, tal com es recull al punt següent.

Sobre les **àrees d'acció internes:**

- ***Transformació del model de treball cap a una estratègia d'igualtat i apoderament de l'equip:*** el vincle principal de l'estratègia amb aquesta àrea es basa en enfortir l'Educació per al Desenvolupament a partir de la nostra pròpia organització, de forma que siguem participants de la gestió del coneixement i ens sentim agents de canvi.

- ***Desenvolupament de la base social i pràctica associativa:*** difondre el pensament feminista en la seva diversitat de corrents, de forma general, i en particular sobre les temàtiques que estem treballant com a organització per crear una base social cada vegada més compromesa i generadora d'opinió i/o preparada per accionar per la transformació social.

3.3.3. ÀMBITS D'ACCIÓ (EN BASE A LES DIMENSIONS DE LA EpD)

▪ **Conscienciació crítica i sensibilització**

D'acord amb la nostra forma de concebre l'Educació per a la Transformació en clau feminista (com un procés socioeducatiu i polític que pretén fomentar una consciència crítica i analítica de cara a les causes i les conseqüències de les desigualtats, tant a nivell individual com a nivell col·lectiu), no pot estar pensada en base a accions puntuals que només són de caràcter informatiu, sinó que es tracta d'un procés més llarg, normalment dirigida a un col·lectiu destinatari clar cap al qual s'orienten les metodologies socioeducatives i de conscienciació política.

La comprensió de les desigualtats és el primer pas per conscienciar i promoure actituds i pràctiques de canvi; en aquest sentit el repte que se'ns presenta és definir noves estratègies en aquesta línia i reduir progressivament aquelles accions de sensibilització que hem valorat que no aporten res en aquest sentit o bé que se'ls pugui donar més continuïtat en el temps.

Algunes de les accions previstes són:

- *Estades Solidàries.*
- Debats feministes amb persones sòcies.

▪ **Generació de Coneixements en Estratègies i Pensament Feminista i en Gènere i Desenvolupament:**

Dins d'aquest àmbit es promourà, per un costat, la formació, la investigació i la gestió del coneixement per a la transformació social i, per l'altra, l'intercanvi d'experiències i sabers entre feministes i dones de diferents països.

El context actual de crisi i de les noves polítiques de cooperació que posen en risc els avenços aconseguits fins al moment en matèria de drets i apoderament de les dones, amb les possibles conseqüències de l'augment de desigualtats, és pertinent projectar aquest àmbit amb una major profunditat durant els propers anys. Caldrà tenir en compte l'anàlisi realitzada durant el procés de reflexió estratègica i pensar en modalitats que permetin generar coneixements de forma sòlida i centrar la nostra actuació en un tipus de públic determinat, com les persones vinculades al sector que puguin generar efecte multiplicador. Es tracta de promoure processos formatius adaptats als ritmes i necessitats d'aquestes persones, que siguin capaces de generar una verdadera reflexió crítica sobre les seves actuacions i les seves polítiques.

Algunes accions previstes:

- Donar continuïtat al Màster Virtual en Gènere i Desenvolupament;
- Crear un programa de gestió del coneixement a través de la promoció d'una comunitat virtual sobre gènere i desenvolupament tot utilitzant les TIC;
- Donar continuïtat als espais de formació i elaboració d'eines i materials sobre gènere, feminisme i desenvolupament;

- Promoure investigacions d'utilitat per nodrir estratègies, a partir d'accions concretes i en diferents temes d'interès de les organitzacions feministes i d'actors involucrats en la cooperació. Per tant, la investigació entesa com una acció central per promoure un model transformador de cooperació en clau feminista.
- Realitzar anàlisis crítiques i generar pensament sobre les pràctiques i responsabilitats de la comunitat internacional relacionada amb la cooperació per al desenvolupament i per a la societat en general i amb els efectes de les intervencions socials i polítiques o la seva absència.
- Promoure intercanvis d'estratègies i pensaments feministes entre activistes de diferents països, tant per a la generació de coneixement mutu com per a l'articulació de la seva acció política.

a) Incidència política i mobilització social:

En aquest àmbit seguirem promovent accions d'incidències en polítiques públiques, en especial, les relacionades amb el sector de la cooperació i en la línia de la nostra àrea d'acció *Igualtat de Gènere en les Polítiques Públiques*.

Atès el moment actual de crisi, pretenem racionalitzar la nostra presència en xarxa i buscar aquelles més afins a la nostra raó de ser i promoure, per el cas en els quals comptem amb una major reconeixement i capacitat d'influències, la millora de les estratègies i pràctiques des de les aportacions i propostes de les organitzacions feministes amb les quals treballem (per exemple, per al cas del treball d'incidència de Colòmbia, influenciar les agendes de les plataformes per incorporar i prioritzar les propostes feministes i els interessos de les dones).

En relació amb la mobilització, ens unirem a aquelles campanyes promogudes per consorcis d'organitzacions o plataformes que considerem coherents amb la nostra raó de ser i poder participar en el seu disseny si són estratègiques per l'assoliment dels nostres objectius institucionals o per a la generació d'opinió pública.

Algunes de les accions previstes:

- Participar en espais que tracta l'Agenda de l'Eficàcia de l'Ajuda i l'Agenda Global, on puguem incidir per al canvi i generar informació i opinió sobre el seu impacte en les dones i en la igualtat de gènere.
- Participar en Fòrum de DDHH per arribar a poder tenir un cert reconeixement en aquest àmbit.
- Impulsar una estratègia d'incidència per Colòmbia, des de les propostes del moviment feminista d'aquest país.

En cas de no comptar amb recursos suficients per arribar a tot, es proposa prioritzar durant aquests anys l'àmbit de Generació de Coneixements i d'Incidència Política.

4. BIBLIOGRAFIA CONSULTADA:

ACSUR Las Segovias, Universidad del País Vasco y Hegoa (2010). Género en la Educación para el Desarrollo. Abriendo la mirada a la Interculturalidad. Pueblos Indígenas. Soberanía Alimentaria. Educación para la Paz.

AECID (2007). Estrategia de Educación para el Desarrollo de la Cooperación Española. Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación.

ANTOLÍN, Luisa. Género y educación para el desarrollo: hacia la construcción de un nuevo paradigma, en López, Irene y Alcalde, Ana (coords): Relaciones de género y desarrollo. Hacia la equidad de género de la cooperación. Los libros de la catarata, Madrid, 1999.

BASTARDES Clara; FRANCOI, Laia. Estudi-Diagnostic: la perspectiva de gènere en el treball de les ONGD catalanes, FCONGD, Barcelona, 2006.

CABELLO Inmaculada: "Género en la Educación para el Desarrollo" en Género en la Educación para el Desarrollo. Estrategias políticas y metodológicas. ACSUR Las Segovias y Hegoa, Bilbao (2009)

CELORIO, Gema; ARGIBAY, Miguel. La Educación para el Desarrollo. Servicio de Publicaciones el Gobierno Vasco. Vitoria-Gasteiz, 2005

COBO, R (2006). Interculturalidad, feminismo y educación. Madrid. Libros de la Catarata/MEC.

CONGDE (2005). Educación para el Desarrollo: una estrategia de cooperación imprescindible. Madrid, 2005.

BLANDÓN, M. teresa; MALDONADO, Miriam; PARDUCCI, Gilda. Miradas. Centroamérica y Cataluña. Miradas Feministas a los enfoques de desarrollo. COOPERACCIÓ. Barcelona 2008.

COOPERACCIÓ, LAS DIGNAS, LA CORRIENTE, CALDH. Miradas feministas: la cooperación al desarrollo desde la mirada de los movimientos feministas. Barcelona 2010.

CRAWFORD, M. (2006) Transformations. Women, Gender and Psychology. Boston: McGraw-Hill

DEL RÍO, S., Pérez Orozco, A. y Junco, C. (2006). Revista libre de pensamiento. Hacia un derecho Universal de Ciudadanía (Sí de ciudadanía), en revista Libre Pensamiento n. 51.

GALEANO, Eduardo (1998): Patas arriba. La escuela del mundo al revés. Siglo XXI. Madrid.

INTERED Catalunya (2009). Educación para el Desarrollo con perspectiva de género: una apuesta local para el compromiso global.

LAGARDE, M (1996). Género y Feminismo. Desarrollo humano y democracia. Madrid, Horas y horas.

ORTEGA, Mari Luz. La educación para el desarrollo , un medio para la legitimidad en un sector fragmentado. Disponible en: www.hegoa.ehu.es/congreso/gasteiz/cas/index

RAMIL PAZ, Estrella (2009). Exigimos Justicia: Redistribuyendo el poder y redefiniendo la ciudadanía desde las mujeres. Cuadernos para el cambio, n. 4. Intermón Oxfam

REBOLLO, M.A. (2006) Género e interculturalidad: educar para la igualdad. Madrid: La Muralla.

SEN, A. (2005). Teorías del desarrollo a principios del siglo XXI. Disponible en www.sustainable-systems-international.org/dissertation.asp